

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. הרי זה משתלם לקטן מן המועד ולגדול מן התם דתפס.....1
- ב. היו שניהם של איש אחד שניהם חייבים ... וטעמא דאיתנהו לתרוייהו דלא מצי מרחי ליה אבל ליתנהו לתרוייהו מצי אמר ליה זיל אייתי ראיה דהאי תורא אזקך ואשלם לך....2
- הדרן עלך המניח.....3
- א. שור שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה ... האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב.....3
- ב. כגון שתפסו ניזק לגבות הימנו ונעשה עליו כשומר שכר לנזקין.....4
- ג. הקדישו ניזק איכא בינייהו.....5
- ד. התוקע לחבירו נותן לו סלע ... כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה 6
- ה. לא בעינא נתביה לעניים ... כבר זכו ביה עניים ואף על גב דליכא עניים הכא אנן יד עניים אנן.....9

דף לו.

א. הרי זה משתלם לקטן מן המועד ולגדול מן התם דתפס

כבר התבאר לעיל דף לה: שאם שני שורים רודפין אחרי שני שורים אחרים והזיקום והיו הניזקין¹ שנים אחד גדול ואחד קטן, והמזיקים שנים אחד גדול ואחד קטן ושניהם תמים, ואין ראיה ברורה איזה הזיק אלא עדים מעידים ששנים אלו הזיקו. הניזק אומר גדול הזיק את הגדול וקטן הזיק את הקטן, והמזיק אומר לא כי אלא הקטן הזיק את הגדול וגדול הזיק את הקטן, או שהיה אחד מהם תם ואחד מהם מועד, הניזק אומר מועד הזיק את הגדול ותם את הקטן, והמזיק אומר תם הזיק את הגדול ומועד את הקטן המוציא מחבירו עליו הראיה, ומשלם המזיק כפי מה שהודה.

¹ שו"ע ונו"כ שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אם תפש הניזק הרי זה משתלם² לגדול מן הקטן ולקטן מן הגדול כמו שאומר המזיק, דמ"מ יש לו תביעה על שניהם מהני ליה תפישתו להשתלם לפחות כמו שהודה המזיק³, ואפילו תפש בפני עדים נוטל כמו שאומר המזיק אבל אינו נוטל כפי דבריו כיון שתפש בפני עדים.

אבל אם תפש שלא בפני עדים, שיש לו מגו דלא היו דברים מעולם⁴, גובה להגדול מהגדול כמו שאומר הניזק⁵.

ב. היו שניהם של איש אחד שניהם חייבים ... וטעמא דאיתנהו לתרוייהו דלא מצי מדחי ליה אבל ליתנהו לתרוייהו מצי אמר ליה זיל אייתי ראיה דהאי תורא אזקך ואשלם לך

עוד התבאר לעיל דף לה: ששני שורים שהזיקו שור אחד אם שניהם⁶ של איש אחד, והעדים מעידים, אם הם תמים הרי זה נוטל ממנו חצי נזק מגוף הקטן שבשניהם, ואם אינו שוה כדי דמי חצי נזק מפסיד הניזק⁷.

במה דברים אמורים בששני השוורים הם בפנינו, אבל אם מת אחד מהם או נאבר, פטור אעפ"י ששניהם של איש אחד, שיאמר לו הבא ראיה שזה החי הוא שהזיק ואשלם לך חצי נזק מגופו.

² ואף על פי שהמודה בקנס פטור כבר תירץ הר"א ז"ל בפירושו דפלגא נזקא שאני משאר קנסות שאם תפש אין מוציאין מידו והוא דעת רבינו ז"ל עכ"ל הר"ה המ"ס פ"ט מהל' נזקי ממון אבל הנ"י ס"פ המניח כתב דלמ"ד פלגא נזקא קנסא דקי"ל כותי' לא מהני עד דאיכא סהדי אבל אי ליכא סהדי אפי' בדקאמר מוזיקלא שקיל דלא מהניא תפיס' אלא בממונא דאי הוה מוד' ביה נתבע הוי מחוייב אבל בקנסא דרחמנא פטריה אפי' תפיס' בלא עדים ליכא מגו עכ"ל ובאמת כיון דמוכח בש"ס בכמה דוכתי וכן בפ' מרובה (ריש דף ע"ה) גבי ר"ג שסימא את עין מבי עברו דתפיס' לא מהני במודה בקנס דאין לך תפיסה גדולה מעבד וכדאיתא בהראב"ד עצמו ובהרא"ש ספ"ק דבב"ק ובכסף משנה ס"פ ה' מהל' עבדים ושאר פוסקים וכן מוכח מדברי הרב המניח גופיה דתפיסה לא מהני במודה בקנס א"כ מנלן לחלק בין פלגא נזקא לשאר קנסות וכ"כ מהרש"ל פ' המניח סי' ל"ה דלא מסתבר לחלק בכך ע"ש. ש"ך יג

³ דכיון דטען על שניהן ששניהן נגחיהו וגם המזיק מודה בזה, אף שאין לו עדים בזה איזהו נגח לזה ואיזהו לזה, מהני תפיסתו לכו"ע.

⁴ ומשמע דהיינו משום דמהימן במיגו אף בקנס. ש"ך שם יד

⁵ סמ"ע שם ט

⁶ ולכן אינו יכול לטעון שבסלע נלקח. סמ"ע ג

⁷ סמ"ע ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ואם הם מועדים אפילו מתו שניהם, משלם נזק שלם מנכסיו, שהרי על כל פנים אחד משוריו המועדים הזיקו.

היה אחד תם⁸ ואחד מועד, אם המועד מת או נאבד, גובה חצי נזק מהתם ממה נפשך, שאם הוא נגחו הרי בדין גובה מגוף המזיק חצי נזק, ואם זה שמת נגחו, הרי היה מועד וחייבים בעליו לשלם מנכסיו, וזה שור תם העומד בכלל נכסיו שבעל השור המועד שמת הוא.

ואם מת התם, פטור שהרי אולי הוא נגחו ומשתלם מגופו, וכן הדין אם אינם ניכרים איזה מועד ואיזה תם.

הדרן עלך המניח

פרק ד שור שנגח ד' וה'

א. שור שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה ... האחרון

נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר

זהב

כבר התבאר לעיל דף לג. מכיון שדין⁹ שור תם שנגח משתלם מגופו, לפיכך מיד שנגח פעם ראשון נעשו הניזק והמזיק שותפין בו, כשיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות בו ואם חזר אח"כ ונגח שור אחר כל אחד מפסיד לפי

⁸ סמ"ע שם ה

⁹ שו"ע ונו"כ תא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חלקו. אבל כשאין בידו להביא עדים לאלתר לא הוי שותף וראשון ראשון נשבר¹⁰.

כיצד, שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום הרי יש לניזק בו מאה ובעל השור מאה, ואם חזר אחר שור אחר ששוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום, האחרון נוטל מאה, והניזק שלפניו והבעלים כל אחד נוטל חמשים.

חזר ונגח שור אחר ששוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום, האחרון נוטל מאה והניזק שלפניו חמשים והניזק הראשון עם הבעלים כל אחד נוטל עשרים וחמש. וכן על זה הדרך חולקים והולכים¹¹, שכל אחד מפסיד בכל נגיחת תמות החצי שיש לו בו.

דף לו:

ב. כגון שתפסו ניזק לגבות הימנו ונעשה עליו כשומר שכר לניזקין

מה שהתבאר נעשו הניזק והמזיק שותפין בו, במה דברים אמורים¹² שלא תפשו אחד מן הניזקין, אבל אם תפשו אחד מן הניזקין לגבות ממנו חצי נזקו מגופו, בההוא הנאה שנעשה בטוח שיגבה חצי נזקו ולא יפסידנו, ואפילו אם יודה המזיק לא יפטר בהודאתו כיון שמוחזק בו נעשה עליו שומר שכר לניזקין, ואם יצא והזיק, אותו הניזק שתפשו חייב, והבעלים פטורים, שהרי לא היו יכולין לשומרו שלא היה ברשותם.

כיצד, שור שוה מאתים שנגח והפסיד מאתים ותפשו הניזק לגבות ממנו מאה חצי נזקו מגופו, וחזר ונגח והפסיד מאה ארבעים, הרי הניזק האחרון

¹⁰ ש"ך שם א מהתוס' מהתוס' ל"ו. ד"ה שור] אבל הרשב"א ועוד מהראשונים לא ניחא להו בזה ופירשו בשעמד בדין. והפני יהושע [שם] כתב דליכא למימר כן, דא"כ אף לרבי ישמעאל נמי. אבל הרשב"א הא פירש כן ולא ס"ל כר"י לעיל שפירש דבעמד בדין אף לרבי ישמעאל הוחלט. וכן כתב הר"ש וכו' בשיטה מקובצת.

¹¹ אע"ג שבג' פעמים נעשה שור המועד ונגחו הניזק האחרון כולו, מיירי כשלא התרה בו דלא נעשה מועד. סמ"ע א, ועי' כמו שפירש"י ר"פ שור שנגח ד' וה' ז"ל ובכללן ה' תם דמשתלם מגופו והיכי דמי כגון ראה שור ונגח שור ולא נגח וראה שור ונגח ואחר נגיחה הב' ראה ב' פעמים ולא נגח דאפילו מועד לסירוגין ליכא דשור אינו נעשה מועד אלא א"כ נגח השלשה נגיחות בשלשה שראה כסדרן או שלא כסדרן ונעשה מועד לסירוגין עכ"ל וכו' כהנימוקי יוסף שם. ש"ך שם ב

¹² שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

משתלם חצי נזקו שבעים, והניזק הראשון שתפשו משתלם מותר נזקו שהיה לו בו והוא שלשים, והבעלים נוטלים מאה שלהם, וכן כל כיוצא בזה.

וי"א¹³ שאין חילוק בין אם תפסו או לא תפסו, לא נעשה שומר אלא מחלקו¹⁴, דעל כל אחד מוטל לשמור חלקו בכל ענין, ולפיכך הניזק אינו מפסיד אלא חצי והבעלים חצי¹⁵.

שור תם שהזיק שמשלם מגופו אין המזיק יכול לסלק את הניזק במעות, אלא נוטל את השור עצמו גם אם חצי הנזק שוויו כשווי כל השור המזיק.

ג. הקדישו ניזק אינא בינייהו

עוד התבאר שם ששור תם שהזיק שמשלם מגופו אין המזיק יכול לסלק את הניזק במעות, אלא נוטל את השור עצמו גם אם חצי הנזק שוויו כשווי כל השור המזיק. ומשום כך הקדישו¹⁶ ניזק עד שלא עמד בדין מוקדש. וי"א¹⁷

¹³ רמ"א שם כדעת הטור ור"י והרא"ש. וכן דעת ה"ר אפרים תלמיד הרי"ף ובעל המאור והרמ"ה והתוס' ר"פ ד' וה' וכן נראה דעת הברטנורא שם וכ"כ האגודה בשם ר"י וכן נראה עיקר בש"ס שם וכ"פ מהרש"ל שם ודלא כעיר שושן שהשמיט דעת הי"א ועשה מן המפל עיקר. ש"ך שם ד

¹⁴ ובמועד שתפסו עיין ש"ך שם ד מיהו במועד לכ"ע נעשה שומר דהא מוכח בש"ס דע"כ לא פליג ר"ע עליה דר' ישמעאל אלא משום דס"ל כיון דמשתלם מגופו שותפי ניהו וכן כתב הבעל המאור והנ"י ומהרש"ל שם וגדולה מזו נ"ל דבמועד שתפסו חייב אפי' באונסין וכמ"ש לעיל סי' ע"ב ס"ב ס"ק ט' ואף על גב דבש"ס אמרי' נעשה כש"ש לנזקיו היינו בתם דמשתלם מגופו ואף על גב דלר' ישמעאל אין לו בו חלק מבורר מ"מ דכיון דמשתלם מגופו לא הוי רק ש"ש אבל במועד שמשלם מן העלי' א"כ ה"ל התפיס' ממש כתופס משכון שלא ברשות ב"ד.

¹⁵ כיון דקי"ל דניזק ובעלים נעשים שותפין בו ואם כיחש או נשבח הוא ברשות שניהן, לא נעשה שומר אלא מחלקו, דעל כל אחד מוטל לשמור חלקו, ועיין דרישה. ועיין לעיל סימן קע"ו שכתב הטור בסעיף י"א ז"ל, השותפין שומרי שכן הן, שאם נגנב או נאבד מהשותפין ברשות אחד מהן חייב באחריות, במה דברים אמורים בזמן שכל אחד ואחד מתעסק בהשותפות זמן ידוע ונגנב לו בזמן שמתעסק בו אבל כו'. ויש לחלק ביניהן ולומר דלא נעשה שומר עליו אלא שלא יתאבד חלק הבעלים שהן שותפין ולא לענין שמירה דנזקין דעלמא. סמ"ע נ ובש"ף ה שם השיג על דבריו וכתב אבל האמת יורה דרכו דשאני הכא כיון שאינו מחויב לשמור א"כ אינו נעש' שומר רק על חלקו אבל על חלק חבירו אפי' ש"ח לא הוי וכ"כ בעל המאור ר"פ שור שננח ד' וה' להדיא לחלק בכך וכ"כ המרדכי פ' ח"ה ובלי ספק דאשתמיטת' להסמ"ע דברי בעל המאור והמרדכי ולפ"ז ה"ה אם נאבד אצלו פטור על חלק חבירו אבל בשור של ב' שותפין שכל א' מחויב לשמור אפי' הזיק חייב גם על חלק חבירו.

¹⁶ ש"ך שם ב ומסתבר שבשווה יותר מחצי הנזק מוקדש או מכור לפי חלקו

¹⁷ קצוה"ח תז א בדעת הרמב"ם שבמחבר פסק כמותו, דלר' עקיבא נמי קודם העמדה בדין עדיין לא זכה בו, דקנס אין אדם זוכה אלא אחר העמדה בדין כיון דאי מודה מיפטר, והא דאמרינן שם הקדישו ניזק אינא בינייהו, נמי לאחר העמדה בדין קאמר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שאינו מוקדש אלא לאחר העמדה בדין. וכן אם מכרו הניזק. ובזמן הזה שאין דנים¹⁸ דיני שור תם אם מכרו ניזק כשיתפשנו יקחנו הלוקח.

ד. התוקע לחבירו נותן לו סלע ... כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה

כבר התבאר במסכת קידושין יא. שהחובל בחבירו מדין תורה חייב בחמישה דברים נזק צער ריפוי שבת ובושת. ויש הכאות¹⁹ רבות שיש בהן צער וביזוי מעט ואין בהן נזק, ופסקו להן חכמים דמים קצובים שכל המכה את חבירו הכאה אחת מהן ישלם אותו הממון שקצבו לה²⁰, ומהם מי שתקע את חבירו בכפו²¹ משלם סלע. וכללו באותה קצבה הקנס שראוי לקנוס אותו המכה והריפוי והשבת²², ובין צריך לרפואה בין אינו צריך לרפואה, לעולם כזה הוא משלם. ויש אומרים²³ שאלו הדמים הקצובים אינן אלא בשביל הבושת והצער, מפני שב' הדברים האלו ישנם ברוב היזק שאדם עושה לחבירו, אבל אם יש רפוי ושבת הכל לפי הענין, כי בזה לא שייך לעשות קצבה שפעמים הם רב מאוד, ויש ללכת בכל כיוצא בזה אחר המנהג.

¹⁸ רמ"א תז א לרבותא כתב כן, דאע"ג דאין לו בו דבר עד שיתפשנו אפ"ה מכירתו מכירה, סמ"ע שם ב

¹⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ תכ מא

²⁰ ואלו באחרים שהזכירו שם, הבועט בחבירו ברגלו שהוא בזיון גדול אמרו שישלם ה' סלעים, הכהו בארכובתיו אינו גנאי כל כך משלם ג' סלעים, קבץ אצבעותיו כמו אונד אונדה והכהו בידו כך כשהוא אונדה, יש כאן גנאי וגם מכה בחזק משלם י"ג סלעים, סמרו על פניו הוא גנאי גדול וצער משלם ג' סלעים, סמרו באחורי ידו משלם ק' סלעים, וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו או רקק והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים, וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה מהן. כיצד, כגון שבעט בחבירו ד' בעיטות אפילו זו אחר זו משלם ד' פעמים ה' סלעים, ואם סמרו על פניו שתי סטירות משלם ב' פעמים ג' סלעים, וכן בכולן.

²¹ והוא פירוש הרמב"ם, ע"ש, ורש"י [שם ד"ה התוקע] ור"ן [ג"י שם ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] פירשוהו בענין אחר. סמ"ע חו"מ סימן א ו

²² אף אם יש מחמת אותה הכאה הוצאות ממון דריפוי או שבת, אין צריך לשלם לו יותר. ובעיר שושן כתב שינוי לשון ז"ל, ואמרו שיתן הצער והבושת והריפוי והשבת כו', דמשמע דתחילת תיקונו היה כ"כ בשביל הריפוי והשבת כו', וללא צורך כתב כן, וגם אמירה זו לא מצינו שאמרו כן. סמ"ע שם נו

²³ רמ"א שם מג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כל הסלעים²⁴ שנאמרו בשיעורים הנזכרים בתשלום קנס על הכאות אלו אינם סלעים צורי, אלא סלעים מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שבכסף צורי, והם שלוש מעין שכל מעה יש בו משקל 16 שעורות כסף צרוף.

וכבר התבאר ששיעור הפרוטה משקל חצי שעורה²⁵ של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שלוש מעין משקל 48 שעורים כסף נקי. שהוא 2.4 גרם²⁶ כסף צרוף²⁷.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף מא: שדיני ממונות צריכים בית דין של שלשה מומחים סמוכים, שנאמר (שם פסוק ז) וְנִקְרָב בְּעַל הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים וְזָהוּ בְּדִינִי בַּגְּזֵלוֹת וְחַבְלוֹת, וְקִנְסוֹת²⁸, אבל בהודאות והלוואות מספיק מומחה אחד או שלושה הדיוטות²⁹.

ובחוץ לארץ שאין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה אף בארץ ישראל³⁰, אין רשות לבי"ד לדון אלא בתורת שליחותם של בי"ד הראשונים הסמוכים שהיו בארץ ישראל. ותקנת

²⁴ שו"ע ונו"כ שם מב

²⁵ שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

²⁶ לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ש נמצא שזה פרוטה הוא לערך 8 אג.

²⁷ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ישמעתי מפי נאמן ששקל את הגרם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גרם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעבשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקה בשני מיל וחצי ונמצא גרם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גרם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גרם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

²⁸ שכן שלש פעמים אלהים בפרשת שומר נאמרו, שהמפקיד טוען שהשומר שלח יד בפקדון, דהיינו גזלות, וכן חבלות, שכן מה לי שחבל בגופו ומה לי שחבל בממונו, וכן בדיני קנסות, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכיוצא בהם

²⁹ רבא אמר שאף הם צריכים מן התורה שלשה מומחים, שעירוב פרשיות יש כאן, אלא שכדי שלא תנעול דלת בפני לווים, שימנעו מלהלוות שמא יכפור הלוה ולא ימצא מומחים לכופו לדון, תקנו חכמים שאפילו שלשה הדיוטות, שאינם מומחים, כשרים, רב אחא בריה דרב איקא סובר שבהודאות והלוואות מן התורה כשר לדון אפילו אחד, ולהלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים כרב אחא שמן התורה אחד כשר וחכמים הצריכו שלשה, ויש פוסקים כרבא שמן התורה צריכים שלשה מומחים וחכמים התירו אפילו אינם מומחים. עיין ש"ך שם ג א

³⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ א א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חכמים היא זו, משום נעילת דלת בפני לוויים³¹, ולא נתנו להם רשות לעשות שלוחותם אלא בדברים המצויים ויש בהם חסרון כיס, כגון הודאות והלוואות וכיוצא, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כיס, כגון בהמה שהזיקה לחברתה בנזקי קרן בין תם בין מועד, או דברים המצויים אבל אין בהם חסרון כיס, כגון בושת או דיני קנסות כתשלומי כפל קנס של אונס ומפתה וכן כל הקנסות שקנסו חכמים, בתוקע לחבירו וכיוצא, אין דנים אותם אלא סמוכים, בארץ ישראל, ולפיכך אין דנים אותם בזמן הזה.

וכל אלו שאמרנו³² שאין דנין אותו בזמן הזה, אם תפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק³³, כשיעור מה שראוי לו ליטול על פי דין תורה³⁴, אפילו תפש בעדים אין מוציאים ממנו, ואם תפש יותר מכדי נזקו שמין לו בית הדין כדי נזקו ומוציאין ממנו המותר, ואפילו תפש יותר מכדי נזקו אם היה מגיע לו מדין קנס כגון כפל או ד' וה' אין מוצאין³⁵, ואין דנין אלא להחזיר המותר.

אולם אם בא הניזק לב"ד קודם שתפש ואמר תשומו לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל, אין נזקקין לו כלל, שהרי זה כאילו דנים דיני קנסות ממש ששמין כדי לגבות³⁶, אבל אם תפש שמין ואומרים לו כך וכך תחזיר אם תפש יותר, ולא קודם שתפש דהוי כמי ששמין לו מה שיתן לו.

אף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו נהגו קדמונינו וראשי ישיבות³⁷ כי ראו היזק וחורבה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות, ועשו תקנה לנדות המזיק עד שיפייס בעל דינו, אבל אין מדקדקין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו וגם לזה קצבנו ליטול כך וכך, כי זה היה דיני קנסות ממש, אלא משערין בלבם שיעור קרוב³⁸ ואין מגלין אותו, ומנדין המזיק עד שיפייס לניזק, ורואין עד כמה מגיע מה שרוצה ליתן לו, אם הוא קרוב לאשר בלבם והניזק אינו רוצה לקבל, אומרים לו

³¹ ויש מהאחרונים שכתב ששלוחות זו היא מן התורה, אלא שנמסר הדבר לחכמים להורות במה עשו אותו לשלוחים לדון מבלי סמוכים.

³² שו"ע ונו"כ שם ה

³³ מיהו מתם שמשלם מנפשו כתב המרדכי (ב"ק פ"ג סי' מ) שהיה דעת ריב"א לפסוק כר"ת (ב"ק מו: ד"ה ואי תפש) דוקא בתופס בהמה המזיקה דהוא משועבד ולא דבר אחר, ועיין מש"כ בתומים (סק"ג). אורים יב

³⁴ ולא על פי דיני ערכאות. ש"ך שם מו

³⁵ סמ"ע שם יח

³⁶ ומהרש"ל פסק כהרי"ף [ב"ק ל' ע"א מדפי הרי"ף] דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעים לו, דתפיסה הוא דבר קל, ע"ש [פ"ח] סימן ב', ש"ך שם יז

³⁷ דהוא רק מכח תקנה של גאונים ולא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו, דלא קנסו בנו אחריו, וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם, ודי שנקנסו אותו, אבל בנו שלא היתה ידו במעל אין לקנסו, והבו דלא לוסף על תקנה, נראה לי. אורים שם יא

³⁸ סמ"ע שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אין בנו כח לנדותו יותר מכך ומתירין לו את נידויו, בעו נתפייס ובין לא נתפייס בעל דינו³⁹, ואם הוא רחוק ממה ששיערו בלבם אין מתירין אותו עד שיקרב לאותו שיעור.

אולם אין מנדים רק על כפל או ד' וד' אם כבר שילם את הקרן⁴⁰.

וכשמשערינן י"א⁴¹ צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה, כגון כפל בגנב וד' וד' בטובח ומוכר וכה"ג. וי"א⁴² שאין משערים אלא כדי מה שניזוק בפועל, וכן המבייש את חברו בדברים אף על פי שאין דנין אותו, מ"מ מנדין את המבייש עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו, דיותר הוא בשת דברים מבשת של חבלה, שאין דבר גדול מלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חברו, וקונסין אותו ומכין אותו מכת מרדות שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו [ויקרא כה, יז], אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, מ"מ תקנו רז"ל [עי' מרדכי ב"מ סי' שו] להכותו מכת מרדות או שיפדה עצמו בממון לפי ראות עיניהם, והכל לפי הענין לפי המבייש והמתבייש.

וכבר הסכימו האחרונים הגדולים שבדורינו למגדר מלתא שפדיון המלקות הוא בעד ל"ט זהובים, ולא מדינא אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים.

ה. לא בעינא נתביה לעניים ... כבר זכו ביה עניים ואף על

גב דליכא עניים הכא אנן יד עניים אנן

המכה את חברו⁴³ או חרפו בענין שחייב לפי תקנת העיר קנס כנזכר, ואמר בפני הגבאי או בפני אדם חשוב שבעיר⁴⁴ או בפני טובי העיר איני חפץ בקנס אלא יהיה לצדקה, ואחר כך פייסו עד שמחל לו אין מחילתו כלום, שאנו נחשבים ידם של העניים, והרי כבר זכו בו העניים מיד בקנס זה על ידי מעמד שלשת⁴⁵.

³⁹ רמ"א שם

⁴⁰ סמ"ע יח ש"ך יח

⁴¹ שיטת הלבוש שם ו

⁴² סמ"ע שם יח

⁴³ שו"ע ונו"כ יו"ד רנח ט

⁴⁴ ערך לחם למהריק"ש שם.

⁴⁵ ומשמע דמהאי טעמא אינו יכול לחזור בו ואפילו בשאלה וכן משמע להדיא בתשובת הרשב"א סי' תרנ"ו שכתב ועוד שבענין זה אפילו נתחרט ובא ונשאל על ההקדש אינו רשאי לפי שכבר מסר הממון ליד שני האנשים האלה ובמעכשיו ואין אחר מסירה כלום דאנן ידי עניים אנן וכל מה שכבר מסר ביד הזוכה בו או ביד אחר שיזכה בשביל עניים אינו יכול לחזור בו כו' ע"ש וכן משמע בתשובת רבי בצלאל סימן ט"ו. ש"ך שם יח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אם יש לו חוב⁴⁶ על אחד ואומר יהיה להקדש או לצדקה אינו כלום, אף על פי שזה מודה. בין אין לו עליו שטר בין יש לו עליו שטר⁴⁷.

אולם כשיש לו עליו שטר בכתיבה ומסירה נקנה להקדש כמו להדיוט.

ואם אין לו עליו שטר אם אמר בפני הבעל חוב ובפני הגבאי או בפני טובי העיר או אדם חשוב שבעיר חוב זה לצדקה, זכו בו העניים מדין מעמד שלשתן⁴⁸, שכל אלו יד עניים הם והרי הוא צדקה ואינו יכול לחזור בו ואסור לשנותו.

ואם אמר חוב שיש לי על פלוני כשיבא לידי אקדשנו או אתננו לצדקה, אפילו לא אמרו בפני שום אדם חייב להשלים דבריו להקדישו וליתנו לצדקה כשיבא לידו, אף על פי שעכשיו עדיין אינו בידו חייב משום נדר⁴⁹ ועליו נאמר (במדבר ל פסוק ג) כָּכָל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ח

⁴⁷ ואינו דומה לפקדון, דפקדון לאו להוצאה ניתנה ובכל מקום שהוא ברשות בעליו הוא, אבל חוב להוצאה ניתן ואין אותם המעות שהם ברשות הבעל הבית ברשותו שהרי מחוסר נובינא. ומשום נדר לא מחייב דהא לא אמר שאקדישנו לכשיבא לידי אלא אומר יהיה הקדש ר"ל עתה יהיה הקדש ועכשיו אינו ברשותו להקדישו. לבוש שם וש"ך טו

⁴⁸ שהרי יכול להקנות חוב במעמד שלשתן כמבואר בחו"מ קבו א

⁴⁹ ש"ך שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

